

مؤسسہ مطالعات اسیرو دیپلوماسی و دفاع

Institute of strategic studies
and defense diplomacy (ISSDD)

سالنامہ تحلیلی

گزارش رصد و پایش اندیشکده‌ها و مراکز مطالعاتی جهان

تدوین: دکتر جعفر حسن پور

سرشناسه: حسن پور، جعفر، ۱۳۴۶ - Hasanpour, Jafar

عنوان و نام پدیدآور: سالنامه تحلیلی: گزارش رصد و پایش اندیشکده‌ها و مراکز مطالعاتی جهان/ تدوین جعفر حسن پور.

مشخصات نشر: تهران: وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات مرکز مطالعات راد، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۱۲۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۴۰۶-۵-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: سازمان‌های بین‌المللی

موضوع: International agencies

شناسه افزوده: مرکز مطالعات راد

رده بنده: ۳۹۰-۶۲۲-۹۹۴۰۶-۵-۵

رده بنده: ۳۴۱/۲

شماره کتابشناسی: ۶۱۷۹۰۶۴

شابک (۵-۵-۶۲۲-۹۹۴۰۶-۵-۵) | ISBN 978-622-99406-5-5

عنوان: سالنامه تحلیلی - گزارش رصد و پایش اندیشکده‌ها و مراکز مطالعاتی جهان

ناشر: انتشارات مرکز مطالعات راد وابسته به وزارت دفاع و نیروهای مسلح

تدوین: دکتر جعفر حسن پور

ناظر علمی: اصغر زبرجدی

با همکاری: امور بین‌الملل وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ----- ریال

چاپ و صحافی: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

۰۲۱-۸۸۴۹۸۱۴۰

مرکز پخش:

تهران/ سید خندان/ خیابان شهید کابلی/ ساختمان ولی امر (عج)/ طبقه دهم/ انتشارات راد

تلفن: ۰۲۱-۸۸۴۹۸۳۲۶/ پست الکترونیک: info@issdd.ir

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

مؤسسه مطالعات استراتژی و دیپلماتی دفاعی

Institute of strategic studies
and defense diplomacy (ISSDD)

پیشگفتار	۱۱
فصل اول: کلیات	۱۳
۱-۱. مقدمه	۱۵
اهداف	۱۵
ملاحظات و قیود	۱۵
محدودیت‌ها	۱۶
۱-۲. بررسی‌های آماری	۱۶
۱-۳. اندیشکده و مراکز مطالعاتی	۱۷
اندیشکده نشنال اینترست	۱۷
فارین پالیسی	۱۸
اندیشکده شورای آتلانتیک	۱۹
اندیشکده واشنگتن	۲۰
اندیشکده بروکینگز	۲۰
اندیشکده استراتفور	۲۱
انستیتو هادسون	۲۱
شورای روابط خارجی	۲۲
اندیشکده مرکز مطالعات راهبردی و بین‌المللی	۲۲
گروه بین‌المللی بحران	۲۳
فصل دوم: مباحث و مسائل نظامی	۲۵
۲-۱. ارزیابی توانمندی‌های نظامی ج.ا.ایران	۲۷
۲-۱-۱. ارزیابی توان موشکی ج.ا.ایران	۲۷
۲-۱-۲. ارزیابی توان نیروی دریایی ج.ا.ایران	۲۹

۳۰-۱-۲. ارزیابی توان پهبادی ج.ا.ایران	۳۰
۴-۱-۲. ارزیابی توان پدافند هوایی ج.ا.ایران	۳۱
۵-۱-۲. ارزیابی توان نیروی هوایی ج.ا.ایران	۳۲
۶-۱-۲. مباحث مربوط به فضای سایبر	۳۳
۲-۲. تقویت و ارتقای توان نظامی ج.ا.ایران	۳۴
۱-۲-۲. پیشرفت و ارتقای توان دفاعی ج.ا.ایران در حوزه تسلیحات و تجهیزات	۳۵
۲-۲-۲. توانمندی‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل تهدیدات ایالات متحده	۳۶
۳-۲-۲. رزمایش مشترک ج.ا.ایران، روسیه و چین	۳۷
۴-۲-۲. اقدامات آمریکا برای تضعیف توان دفاعی ج.ا.ایران	۳۷
۳-۱. تقابل نظامی و جنگ احتمالی بین ج.ا.ایران و ایالات متحده	۳۸
۳-۲. سناریوهای جنگ احتمالی ج.ا.ایران و آمریکا	۳۸
۲-۲. سناریوهای احتمالی جنگ ج.ا.ایران علیه ایالات متحده و هم‌پیمانانش	۳۹
۲-۳-۲. شناسایی و انجام گرفته در خصوص درگیری نظامی ایالات متحده و ج.ا.ایران	۴۰
۲-۳-۲. پیامدهای منطقه‌ای درگیری نظامی بین ج.ا.ایران و ایالات متحده	۴۱
۲-۳-۲. بررسی احتمال تقابل نظامی بین ج.ا.ایران و ایالات متحده و عوامل مؤثر بر آن	۴۲
۲-۴. بررسی محیط داخلی ایالات متحده در زمینه تقابل نظامی احتمالی با ج.ا.ایران	۴۳
۲-۴-۱. توصیه دولت ترامپ به اسناب از مواجهه نظامی با ج.ا.ایران	۴۳
۲-۴-۲. چالش‌های داخلی ترامپ در اقدام نظامی علیه ج.ا.ایران	۴۳
۲-۴-۳. تلاش برای آماده سازی افکار عمومی آمریکا علیه ج.ا.ایران	۴۴
۲-۴-۴. نقش تندروها در راهبردهای ضدایرانی دولت ترامپ	۴۵
۲-۴-۵. ویژگی‌های فردی ترامپ	۴۵
فصل سوم: راهبردها و اقدامات	۴۷
ایالات متحده علیه جمهوری اسلامی ایران	۴۷
۳-۱. راهبرد تحریم و فشار حداکثری آمریکا علیه ج.ا.ایران	۴۹
۳-۱-۱. ارزیابی راهبرد فشار حداکثری آمریکا علیه ج.ا.ایران	۴۹
۳-۱-۲. تحلیل‌ها و ارزیابی‌های منفی و نقد کننده راهبرد فشار حداکثری تحریم‌ها	۵۰
۳-۱-۳. تحریم سپاه (اهداف و پیامدها)	۵۲
۳-۱-۴. اقدامات ج.ا.ایران برای مقابله با راهبردهای آمریکا	۵۲
۳-۱-۵. بررسی راهبردهای هسته‌ای ج.ا.ایران	۵۴

۵۵	۳-۱-۶. اثر بخشی راهبرد مقاومت حداکثری ج.ا.ایران در مقابل راهبرد فشار حداکثری آمریکا
۵۷	۳-۲. شهادت سردار سلیمانی
۵۷	۳-۲-۱. اهداف و دلایل اقدام ایالات متحده در ترور شهید سلیمانی
۵۸	۳-۲-۲. واکنش و انتقام ج.ا.ایران در خصوص شهادت سردار سلیمانی
۵۹	۳-۲-۳. پیامدهای شهادت سردار سلیمانی بر راهبردهای ج.ا.ایران
۵۹	۳-۲-۴. پیامدهای شهادت سردار سلیمانی بر تقابل ج.ا.ایران و ایالات متحده
۶۰	۳-۱-۵. واکنش روسیه به شهادت سردار سلیمانی و پیامدهای این امر بر نقش روسیه
۶۱	۳-۱-۶. پیامدهای شهادت سردار سلیمانی بر تحولات منطقه و راهبردهای آمریکا در
	غرب آسیا
۶۲	۳-۳. روند ها - چته " تقابل ج.ا.ایران و آمریکا در آینده
۶۲	۳-۱-۳. آینده برهمه تقابل ج.ا.ایران و آمریکا
۶۳	۳-۳-۲. تلاش برای حراج و پیشبرد توافق جدید با ج.ا.ایران
۶۴	۳-۳-۳. پیشنهاد و طراحی راهبرد مبارز برای مقابله با ج.ا.ایران
۶۵	۳-۳-۴. توصیه به اتخاذ راهبرد "بمبارش" توسط آمریکا
۶۵	۳-۳-۵. بررسی کارکرد و اثربخشی راهبرد بازدارندگی
۶۷	۳-۴. تقابل ج.ا.ایران و ایالات متحده در محیط منطقه‌ای
۶۷	۳-۴-۱. نفوذ منطقه‌ای ج.ا.ایران
۶۸	۳-۴-۲. راهبردهای ج.ا.ایران برای مقابله با آمریکا و متحدان منطقه‌ای آمریکا
۶۹	۳-۴-۳. ارزیابی میزان کارآمدی راهبردهای منطقه‌ای آه در منطقه غرب آسیا
۶۹	۳-۴-۴. ارزیابی ناکارآمدی راهبردهای منطقه‌ای دولت ترامپ - منطقه غرب آسیا
۷۰	۳-۴-۵. نقش گروه‌های محور مقاومت در نفوذ و قدرت منطقه‌ای ج.ا.ایران
۷۱	۳-۴-۶. نقش گروه‌های محور مقاومت در تقابل بین ج.ا.ایران و ایالات متحده و
	متحاندانش
۷۲	۳-۵. تنگه هرمز و جنگ نفت کش‌ها
۷۲	۳-۵-۱. اهمیت تنگه هرمز و ارزیابی رویکرد و توانایی ج.ا.ایران برای بستن آن
۷۳	۳-۵-۲. جنگ نفت کش‌ها
۷۳	۳-۵-۳. توقیف نفت کش گریس ۱ توسط انگلیس
۷۴	۳-۵-۴. پیامدهای حادثه آرامکو بر تقابل بین ج.ا.ایران و آمریکا
۷۴	۳-۵-۵. طرح‌های پیشنهادی برای تأمین امنیت خلیج فارس

۶-۳. رویکرد کشورهای مختلف به تنش و درگیری احتمالی بین ج.ا.ایران و آمریکا	۷۶
۳-۶-۱. راهبرد و نقش روسیه در خصوص تقابل ج.ا.ایران و ایالات متحده	۷۶
۳-۶-۲. رویکرد اروپا به تنش و احتمال برخورد نظامی بین ج.ا.ایران و آمریکا	۷۸
۳-۶-۳. نقش بریتانیا در تقابل احتمالی بین ج.ا.ایران و آمریکا	۷۹
۳-۶-۴. رویکرد سایر کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای	۷۹
فصل چهارم: کشورها	۸۳
۴-۱. روسیه	۸۵
۴-۱-۱. همکاری‌ها و روابط دفاعی - نظامی روسیه و ج.ا.ایران	۸۵
۴-۱-۲. همگرایی راهبردهای منطقه‌ای ج.ا.ایران و روسیه	۸۶
۴-۱-۳. تعامل و رقابت ج.ا.ایران و روسیه در پرونده سوریه	۸۶
۴-۱-۴. واقدامات مسکو در خصوص سه گانه ج.ا.ایران روسیه و رژیم صهیونیستی	۸۷
۴-۱-۵. روابط ج.ا.ایران و ایالات روسیه با رژیم صهیونیستی	۸۸
۴-۱-۶. موضوعات مرتبط با رقابت و تقابل روسیه با آمریکا و غرب	۸۸
۴-۲. چین	۸۸
۴-۲-۱. همگرایی و تعاملات ج.ا.ایران و چین	۸۹
۴-۲-۲. تقابل چین با آمریکا و غرب	۸۹
۴-۲-۳. حضور و نقش آفرینی چین در منطقه غرب آسیا	۹۰
۴-۲-۴. توانمندی‌های نظامی چین	۹۱
۴-۳. سوریه	۹۲
۴-۳-۱. اقدامات ج.ا.ایران در خصوص سوریه	۹۲
۴-۳-۲. پیامدهای راهبرد ترامپ در خروج نیروها، آبرو نائی از سوریه	۹۳
۴-۳-۳. ارزیابی راهبردها و اقدامات آمریکا در خصوص سوریه	۹۳
۴-۴. عراق	۹۴
۴-۴-۱. نفوذ و نقش ج.ا.ایران در خصوص عراق	۹۴
۴-۴-۲. اقدامات آمریکا برای مقابله با نفوذ ج.ا.ایران در عراق	۹۴
۴-۴-۳. راهبرد روسیه در خصوص عراق	۹۵
۴-۴-۴. نقش و جایگاه عراق در تقابل نظامی احتمالی ج.ا.ایران و آمریکا	۹۶
۴-۵. رژیم صهیونیستی	۹۶
۴-۵-۱. نقش رژیم صهیونیستی در تقابل بین ایالات متحده و ج.ا.ایران	۹۷
۴-۵-۲. سناریوهای احتمالی تقابل و درگیری ج.ا.ایران و رژیم صهیونیستی	۹۷
۴-۵-۳. هراس صهیونیست‌ها از توانمندی‌های ج.ا.ایران و محور مقاومت	۹۹

۴-۵-۴. اقدامات رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا	۱۰۰
۴-۶-۶. عربستان سعودی	۱۰۱
۴-۶-۱. برتری راهبردی جمهوری اسلامی ایران بر عربستان	۱۰۱
۴-۶-۲. سناریوهای محتمل در تقابل و رقابت منطقه‌ای ج.ا.ایران و عربستان سعودی	۱۰۱
۴-۶-۳. مباحث مربوط به احتمال بهبود روابط ج.ا.ایران و عربستان	۱۰۳
۴-۶-۴. موضوعات عمومی مرتبط با عربستان	۱۰۳
۴-۷-۷. یمن	۱۰۳
۴-۷-۱. راهبرد ج.ا.ایران در خصوص یمن	۱۰۴
۴-۷-۲. راهبرد عربستان در خصوص یمن	۱۰۴
۴-۷-۳. راهبرد ایالات متحده در خصوص یمن	۱۰۴
۴-۷-۴. وضعیت احتمالی یمن در آینده	۱۰۴
۴-۸-۸. افغانستان	۱۰۵
۴-۹-۹. پاکستان	۱۰۶
۴-۱۰-۱۰. ترکیه	۱۰۶
تغییرات هندسه	۱۰۹
فصل پنجم: قدرت جهانی	۱۰۹
۵-۱-۱. تحولات ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی منطقه غرب آسیا	۱۱۱
۵-۱-۱. ورود روسیه و چین به صحنه تعاملات منطقه غرب آسیا	۱۱۱
۵-۱-۲. ضرورت بازنگری در معماری امنیتی منطقه غرب آسیا	۱۱۲
۵-۱-۳. افزایش نقش و نفوذ روسیه در منطقه غرب آسیا	۱۱۲
۵-۱-۴. ضرورت بازطراحی راهبردهای منطقه‌ای آمریکا در غرب آسیا	۱۱۴
۵-۲-۲. گذار از نظم تک قطبی کنونی به نظم جدید جهانی	۱۱۴
۵-۲-۱. تحولات نقش ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی آمریکا	۱۱۵
۵-۲-۲. تحولات وزن و نقش ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی بازیگران جهانی	۱۱۶
۵-۲-۳. رقابت و تقابل ایالات متحده با چین و روسیه	۱۱۷
۵-۲-۴. چالش‌های ناتو	۱۱۹
۵-۳-۳. تحولات تأثیرگذار در عرصه‌های مهم دفاعی - نظامی	۱۱۹
۵-۳-۱. ورود هوش مصنوعی به عرصه‌های نظامی	۱۱۹
۵-۳-۲. گسترش جنگ‌های نیابتی	۱۲۰
۵-۳-۳. رقابت در زمینه تسلیحات هسته‌ای	۱۲۱
۵-۳-۴. حضور نیروی نظامی کشورها در فضا	۱۲۱

نیش گفتار

به اعتقاد بسیاری از اندیشمندان، دهه‌های اخیر را باید دهه اتاق‌های فکر و اندیشکده‌ها و مراکز فکری دانست. با مطالعه رویدادهای مهم این سال‌های جهان کم‌تر می‌توان ردپایی از اثر اثرات تحلیل‌ها و یا توضیحات و پیش‌بینی‌ها را در مراکز فکری نیافت. این اثر آنقدر پر رنگ شد که در کشورهایی نظیر آمریکا بیش از حد بر اثرات فکری ایجاد شد و برخی از آمارها با تقسیم‌بندی‌های مختلف به بیش از سه هزار مرکز تفکیک شده‌اند.

این شدت اثرگذاری به حدی بود که بسیاری از کشورها برای پیش‌بینی و یا اثرگذاری بر روند تصمیم‌گیری‌ها به تمرکز بر مطالعات و محصولات این مراکز می‌پرداختند و یا در اقدام‌های مشارکتی با اعضای آن‌ها نشست‌های مشترک برگزار می‌کردند و یا دیدگاه‌های آن‌ها را در مورد تحولات جویا می‌شدند.

این شدت اثرگذاری با تحول شیوه‌های ارتباطات من جمله شبکه جهانی اینترنت و شکل‌گیری شیوه جدید انتشار به وسعت جهان فزونی یافت بطوریکه امروزه اغلب ملت‌های جهان می‌توانند به تحلیل‌های مهم بدون محدودیت دسترسی پیدا کنند و بسیاری از کشورها چنین مراکز را برای مسائل کشورشان ایجاد کردند.

البته نمی‌توان استفاده برخی از کشورها را از این فرصت همه‌گیری انتشارات اتاق‌های فکر و اندیشکده‌ها برای رساندن پیام‌های مختلف به کشورها، تهدید و یا ارتقاء بخشی عملیات فریب را نادیده گرفت. به صورتی که برخی اندیشکده‌ها و مراکز مهم با ارائه تحلیل‌هایی، برخی از کشورها را به سمت جنگ و یا به سمت صلح و سازش ترغیب نمودند و یا تلاش کردند در محاسبات و ملاحظات کشورها تأثیر بگذارند.

یکی از موضوعات مهم و محوری در جهان امروز، موضوع جمهوری اسلامی ایران است که پس از انقلاب اسلامی و نقش آفرینی مهم و اثربخش ایران در جهان به‌ویژه منطقه غرب آسیا مورد توجه مراکز مطالعاتی جهان به‌ویژه مراکز متمرکز بر غرب آسیا (خاورمیانه) شد و حتی مراکز فکری مختص مطالعه جمهوری اسلامی ایران ایجاد کردند.

در این سال‌ها موضوعات مختلف جمهوری اسلامی ایران عمدتاً با سفارش سرویس‌های اطلاعاتی، یا نهادهای رسمی همانند وزارت امور خارجه و یا وزارت‌های دفاع کشورها صورت گرفته است.

که عمده‌ترین آن‌ها در آمریکا و برخی از کشورهای غربی قرار دارند که به صورت نوبه‌ای و یا فصلی گزارش‌های متنوعی از سیاست‌نامه‌ها، گزارش‌های راهبردی و توصیه‌های سیاستی قابل انتشارشان را منتشر می‌کنند.

بررسی و مطالعه گزارش‌ها و یا سایر محصولات این مراکز فکری در خصوص جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که آنان تمرکز جدی روی موضوعات داخلی، موضوعات منطقه‌ای و موضوعات نظامی جمهوری اسلامی ایران دارند. اگر چه موضوع‌گیری‌ها با توجه به گرایش‌های سیاسی مراکز فکری متفاوت است ولی آنچه اهمیت می‌یابد تنوع، جذابیت و تمرکز موضوعات جمهوری اسلامی ایران برای این مراکز است.

در حالی که گذشته مؤسسه مطالعات راهبردی و دیپلماسی دفاعی وزارت دفاع تلاش کرده است که اندیشکده‌ها و مراکز فکری که تمرکز بیشتری روی مسائل ایران دارند را مورد مطالعه قرار دهد و از این رهگذر تلاش داشت که نتایج آن را به صورت هفتگی و یا ویژه در اختیار مدیران و کارشناسان قرار دهد.

این مجموعه که به همت استاد گرانمایه و ارجمند جناب آقای دکتر حسن پور انجام شده است تدوین گزارش‌های یکساله این مراکز بوده است که تلاش نموده‌اند در یک سازماندهی مشخص در اختیار مدیران و کارشناسان قرار گیرد تا با مطالعه تحولات یکساله، ذهنیتی منظم و ساختارمند از روند تحولات، تحلیل و بررسی این مراکز به دست بیاورند. به نظر می‌رسد این محصول می‌تواند برای مراکز راهبردی و مراکز فکری که در طراحی‌های صنعتی نگاه راهبردی را دنبال می‌نمایند سودمند باشد.

بدیهی است که در این اثر تلاش شده است دیدگاه مراکز فکری و اندیشکده‌ها با امانت‌داری حرفه‌ای جهت تحلیل دقیق شما بدون کم و کاست آورده شود که می‌تواند شامل برخی محتوای‌های دروغ، اغراق‌آمیز، فریب، اغوا و یا هر تکنیک تبلیغاتی باشد که مسلماً مورد تأیید این مؤسسه نبوده و صرفاً ویژگی محصولات این چنینی است.

با تشکر

رئیس مؤسسه مطالعات راهبردی و دیپلماسی دفاعی

اصغر زبرجدی